

Huis Cammingha Bunnik. In de gemeenteraadsvergadering te Bunnik is een schrijven behandeld van de Provinciale Welstandscommissie, waarin wordt gewezen op „het merkwaardige oude huis Cammingha, welks karakter van bouw, interieur en exterieur het wettigen om dit gebouw te restaureren, en te trachten dit huis op de lijst van monumentenzorg te krijgen.” Huize Cammingha is op de hervormde kerk na het oudste gebouw in Bunnik. Besloten werd dat B. en W. contact op zullen nemen met de eigenaar en alle verdere stappen zullen doen om te trachten huize Cammingha voor het nageslacht te bewaren.

Het zou van grote betekenis zijn wanneer het dorp Bunnik naast de zojuist geheel gerestaureerde hervormde kerk, dit aardige huis Cammingha aan de Kromme Rijn als monument kon behouden.

Centraal Museum Utrecht. Op 25 Juli 's avonds 8 uur wordt een rondleiding gehouden in de historische afdeling van het Centraal Museum. De kosten zijn f 0,60 per persoon.

Van 30 Juli tot en met 30 October a.s. zal men de tentoonstelling „Jan van Scorel en zijn kring” kunnen zien.

Door de bereidwillige medewerking van particulieren en musea uit binnen- en buitenland is het mogen gelukken het overgeleverde oeuvre van Jan van Scorel (1495—1562) bijeen te brengen, gecompleteerd door werken van zijn naaste medewerkers als Maerten van Heemskerck en Jan Cornelisz. Vermeyen.

Enige meesterwerken, die op de tentoonstelling te zien zullen zijn: Het bekende grote drieluik uit Oberveelach in Karinthië, dat Jan van Scorel in 1520 op zijn reis naar het heilige land heeft geschilderd en dat Oostenrijk nooit heeft verlaten; het charmante portretje van Agatha van Schoonhoven uit de verzameling van prins Doria te Rome; de fraaie Madonna uit de beroemde Kress collectie te New York en het grote familieportret uit het museum van Kassel.

VRAAG EN ANTWOORD

De toren van Straatsburg. In het Maandblad van het genootschap Amstelodamum van Maart 1954 komt een artikel voor over „De stenen Roeland” — de naam van een thans verdwenen beeld voor een huis op de N.Z. Voorburgwal te Amsterdam —, een pseudo-Roeland overigens, volgens Huizinga. Uit een merkwaardig weekblad, De Naamlooze, van 1772, uitgegeven door Caspar Philips Jzn. (biz. 309), wordt in dat artikel een en ander over dit beeld aangehaald. In de (gefingerde) in dat citaat voorkomende discussie over oorsprong en betekenis van „Roeland” verklaart een der sprekers, dat hij zijn handen in de loop der tijden kwijt geraakt moet zijn, waarop een ander zegt: „dat wil ik liever gelooven als dat sy my verveelde(n), dat hij in één dag, onder het Gezelschap van de uitscherse Dame de toorn van Straatsburg, een rysje op schaatsen gedaan had, en al de zeeve steden van Noord-Holland bekeken”.

De Stenen Roeland en de 7-stedentocht door Noord-Holland interesseren ons op 't ogenblik niet. Aan de leden van Oud-Utrecht wordt de vraag gesteld: wat of wie kan met de uitscherse (= uitertse, utrechtse) dame De Toren van Straatsburg bedoeld zijn? „Blijkbaar ook een bekend beeld” — zoals de redactie van Amstelodamum suggereert? of was het misschien de bijnaam van een te Utrecht wonende kolossale vrouw?

De Snelle Kat. Op de door een lezer gestelde vraag waarom in het opschrift van de molen-gevelsteen „De Snelle Kat” (aanwezig in het Centraal Museum) de woorden „snelle” en „maalee” met twee e's geschreven worden, antwoordt een andere lezer, dat dit vermoedelijk een geval van plat-utrechtse spelling is.

De dubbele ee wordt in deze tijd nog wel „aangeheven” in Utrecht, bij voorbeeld door kooplieden, die langs de huizen gaan met „anjellere”, of die leuren om „ouwe vodde”, terwijl ook een heel andere uitgang als bij het woord jochie in Utrecht naast „juchio” soms „juchijee” wordt.

MAANDBLAD VAN „OUD-UTRECHT”

VEREENIGING TOT BEOEFENING EN TOT VERSPREIDING VAN DE KENNIS
DER GESCHIEDENIS VAN DE STAD EN DE PROVINCIE UTRECHT

AUGUSTUS
1955

ONDER REDACTIE VAN:
H. DE JONG

28e JAARGANG
Nº 8

UITGAVE DER VEREENIGING. ADRES: MAJELLAPARK 61, UTRECHT
Gironummer 575520 ten name van de Vereeniging „OUD-UTRECHT”

DE SINT PAULUS ABDIJ TE UTRECHT.

II

In het Maandblad van Oud-Utrecht jaargang 27 no 9 beloofde ik te zijner tijd meer te zullen mededelen over de vondsten gedaan bij de verbouwing van de utrechtse rechtbank, die immers voor een gedeelte gevestigd was in restanten van de vroegere Sint Paulus-abdij.

Ik meen dat — nu we begonnen zijn aan de werkzaamheden tot herstel van de zuidelijke transeptgevel — te zien in de Hofpoort aan de Nieuwe Gracht, het juiste ogenblik daarvoor gekomen is.

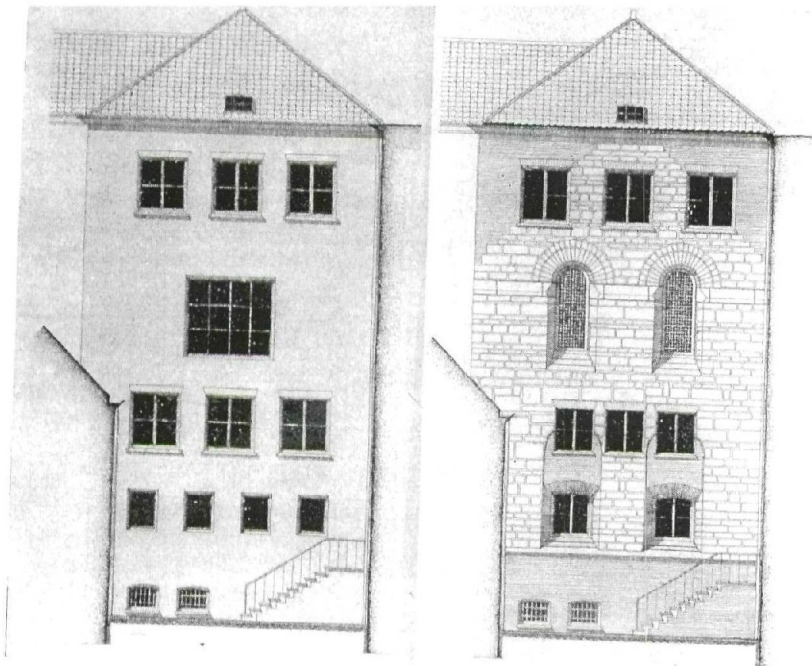
Zo ik u vertelde, lag het in het voornemen van de Rijksbouwmeester om deze gevel, die voor de nieuwbouw wegens bouwvaligheid niet bruikbaar werd geacht om de door de verbouwing meerdere belasting te kunnen opnemen, weg te breken.

Na de ontdekking echter van de voor de geschiedenis van de abdij zo belangrijke bouwresten, gingen er stemmen op om niet tot afbraak van de gevel over te gaan, maar integendeel, deze als voor het nageslacht enig zichtbare herinnering aan de stichting van bisschop Bernulphus, te behouden.

Met de Rijksbouwmeester pleegde men overleg, waarbij het voor en tegen ampel werd overwogen.

Ten slotte wist men de vele moeilijkheden te overwinnen en viel het besluit de gevel te laten staan, waarbij dan een vensterindeling gemaakt zal worden, die de oude vensteropeningen laat zien, maar zo dat deze geschikt gemaakt zijn aan de nieuwe bestemming van de achter de gevel liggende vertrekken.

Hoe het worden zal kunt u op de hierbij afgebeelde tekening zien. Links geeft aan hoe het worden zou, rechts zoals het met

Zuidelijke transeptgevel der Sint Paulusabdij. Links zoals het plan voor de verbouwing was. Rechts hoe de gevel nu wordt.

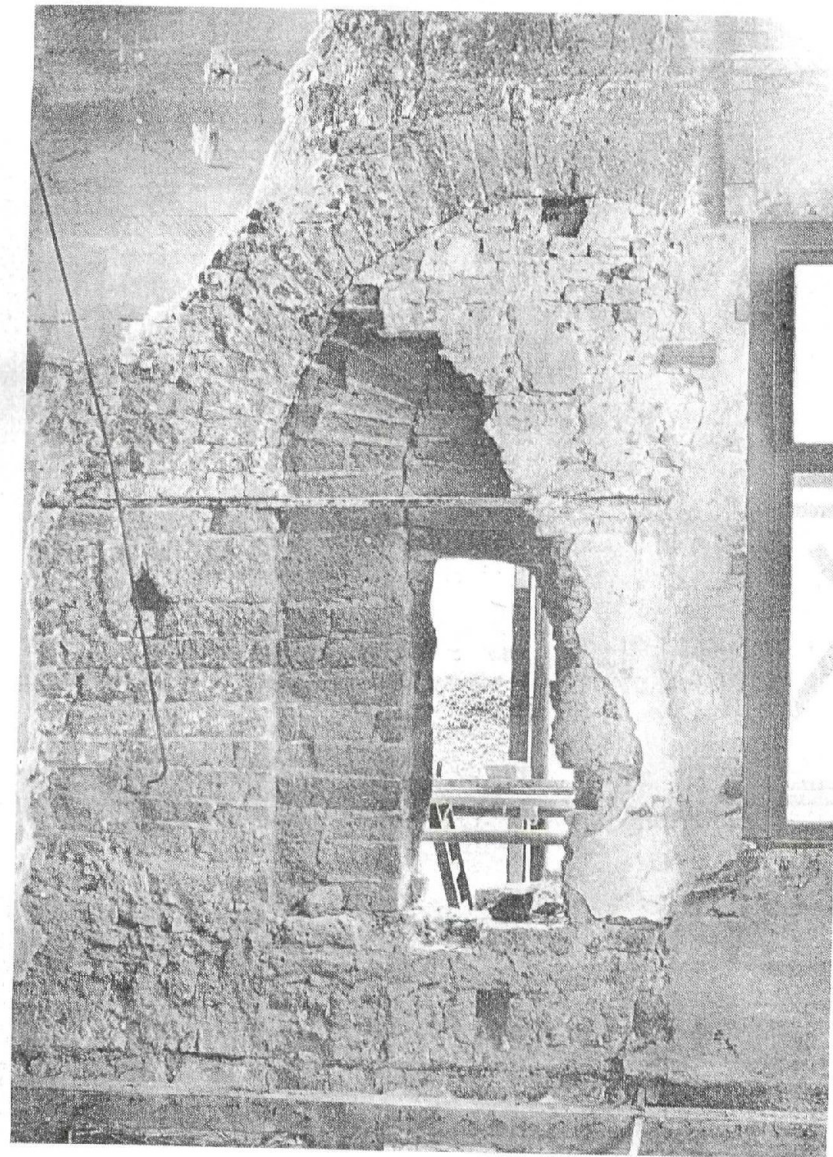
behoud van de gevonden resten nu gemaakt zal worden. Als u een en ander bekijkt zult u het met mij jammer vinden, dat de drie op een rij geplaatste onderste vensters niet gemist konden worden.

En nu nog iets over vondsten in het gebouw.

Voor te maken archiefkelders moesten ontgravingen plaats vinden tot belangrijke diepten. In het vorige artikel is reeds verteld dat er in 1838 tijdens de verbouwing, vloeren werden gevonden waarvan nu nog enkele tegels in het Centraal Museum aanwezig zijn.

De verwachting was, dat we deze nu ook wel weer zouden vinden; er werd dan ook bij de ontgraving direct opgelet. Deze maatregel werd al heel vlug beloond, want in de ontgraven grond vond men losse tegels. Dieper gaande kwamen we zelfs op nog intact zijnde gedeelten van vloeren. Deze zijn opgemeten, in tekening gebracht en gefotografeerd, waarna zij werden weggebroken. De afkomende tegels zijn naar het Centraal Museum gebracht.

Dieper gaande was een der eerste vondsten een gemetselde sarco-

Westelijk venster in de zuidelijke transeptgevel (binnenzijde) van de Sint Paulusabdij komt tevoorschijn. Dit venster vindt men op het schetsplan terug en wel aan de buitenzijde rechts.

laag liggende 3.30 meter uit de binnenzijde van de hiervoor beschreven gevel. De afmetingen zijn: uitwendig lengte 2.35 meter, breedte hoofdeinde 0.90 meter en het voeteneinde — gericht naar het oosten — 0.82 meter.

Nog werden resten gevonden van een zestal tufstenen sarcophagen — waarvan slechts in één de stoffelijke resten ongestoord zijn aangetroffen.

Begravingen daar te plaatse, onder de vloer van een kloostervertrek, was niet te verwachten. Aangenomen werd, dat dit vertrek — gelet op de mooie gevonden vloer — de kapittelzaal geweest zou zijn. Dit is ook wel mogelijk, maar vooraf moet er een andere bestemming voor geweest zijn.

Verder gravende bleek dat — aler het klooster de vorm kreeg zoals in vorige mededeling is weergegeven — er op een afstand van acht meter van het transept een ander ouder gebouw heeft gestaan, hetwelk was opgetrokken in tufsteen. Mogelijk is, dat er tussen dit gebouw en de transeptgevel een ruimte overbleef, die de kloosterhof verbond met het kerkhof rondom het koor van de kerk.

Van dit oudere tufstenen gebouw zijn ook vloeren teruggevonden, die ongeveer 0.70 meter lager liggen dan de eerst gevonden vloer. Verder nog geeft een gedeelte van de gevonden fundering te denken dat hier eens de plaats was voor een wenteltrap. De west- en oostzijde van dit gebouw loopt onder of door de fundering van het tegenwoordige gebouw heen.

Aan de westzijde zijn bij verdere ontgraving in de gang geen verdere gegevens gezonden.

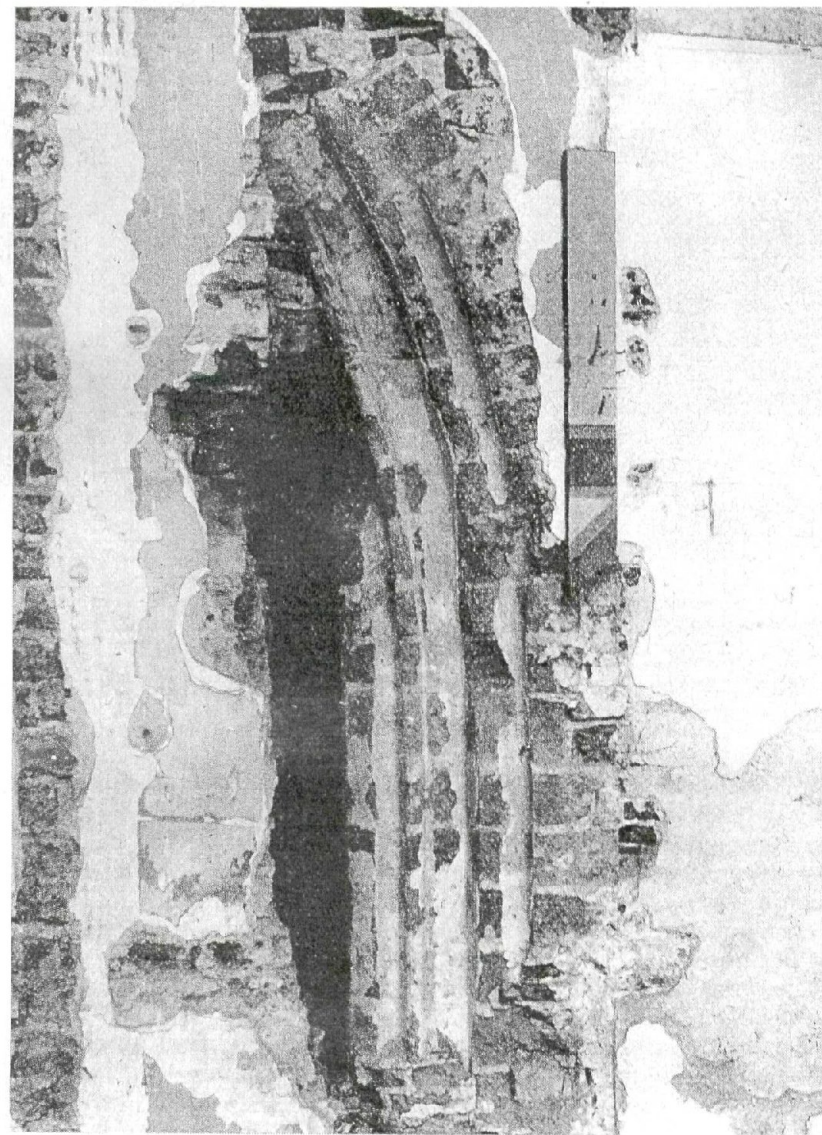
Aan de oostzijde heeft dit onderzoek nog niet plaats gehad; we bevinden ons hier op particulier terrein en dat geeft altijd enige moeilijkheden.

Bij het afbikken van het noordelijke deel van de westwand der zittingzaal (gangwand) kwamen bouwresten aan het licht van een driedelige spitsbogenrij, in totaal breed 9.40 meter.

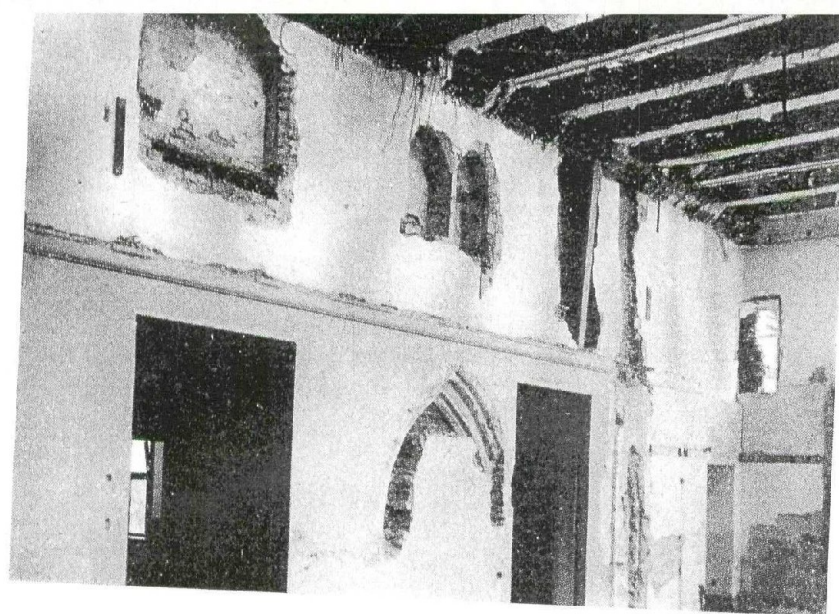
De oorspronkelijke hoogte van de verdiepingvloer werd teruggevonden, zo ook enige nissen op de verdieping — plaats voor stookgelegenheid — enzovoort.

In de zuidgevel zijn geen sporen van vensters aangetroffen. Een tweetal diepere gravingen, om te onderzoeken of ter plaatse nog romeinse bouwresten voorkomen bracht geen resultaat; alleen werden enige romeinse scherven gevonden.

W. STOKER

Gevonden resten van een spitsboog in de gangwand der Sint Paulusabdij. Gezien vanuit de gerechtszaal begane grond.

Gangwand van de Sint Paulusabdij, gezien vanuit de gerechtszaal naar het noord-westen. Uiterst rechts: deurtje op de verdieping toegang gevende naar het transept.

BOUWERS AAN DE HOOFDWACHT TE UTRECHT.

Na de verschijning van mijn artikel over de Hoofdwacht, in het Jaarboekje Oud-Utrecht 1954, blz. 57 v.v. ontving ik van *ir P. H. N. Briët*, die zoals bekend veel studie wijdt aan de bouwkunst der XVIIe eeuw in Utrecht, enkele mededelingen over de bij de bouw van dit monumentje betrokken ambachtslieden. Hij putte zijn kennis hierover uit de in het Rijksarchief bewaarde notulen van Gedeputeerde Staten, doch liever dan zelf deze „Nachtrag” te publiceren verzocht hij de schrijver van het bedoelde artikel dit te doen. Hetwelk bij dezen.

De heer Briët vond dan (Catal. archief nr 264) op 2 October 1660: „Op de specificatie van Ghijsbert Thonissoon, metselaer, van hetgeen hij verdiend ende geleverd heeft tot het buitenwerk aan het Wachthuis door de ordre van de Heeren van Heeswijk en van anderen Hoogedelmogende Gecommitteerden aen het St Janskerckhof, monterende ter somme van f. 870.” enzovoort.

[Dit is Gijsbert Antonisz van Vianen, bouwer o.a. van het stadshuis van Wijk bij Duurstede in 1662, van het huis-Martens aan het Janskerkhof, van de westgevels van de Dom in 1677 en van de St. Janskerk in 1682. Zie *Briët-Cuperus* in *Bouwkundig Weekblad* 1953, blz. 35. De wapenstein in de gevel van het zogenaamde Wachthuis, die uit het voorafgaande van 1660 was overgeplaatst, zal dus door hem of onder zijn toezicht gehouwen zijn. E. J. H.]

Verder komt in de notulen van 1682 enkele malen een Anthonisz

van Vianen voor, de tweede zoon van Gijsbert, als oók voor de staten werkende. Hij overleed op 11 December 1681 (mededeling van de gemeente-archivaris mr Van Campen). De door hem ingediende specificatiën zijn dus na zijn dood behandeld ¹⁾. Enige tijd later wordt dan vermeld (27 Maart 1683): „Op de specificatie van Gerard van Wees, metselaer, voor leveranties gedaan en verdiend aan het afbreken van de oude en het weder optimmeren van de nieuwe Corps-de-Guarde op het St Janskerckhof in 1682 f. 572”.

Gelijk hierboven aangetekend werkte Gijsbert Antonisz in deze jaren aan de aangrenzende nieuwe westgevel der St Janskerk en wij mogen, op grond ook van posten in de rekeningen van deze kerk, aannemen dat van Van Wees zijn werk aan de Hoofdwacht zo niet onder toezicht van, dan toch in overleg met Gijsbert van Vianen verricht zal hebben.

E. J. HASLINGHUIS

¹⁾ De heer Van Campen voegde hier aan toe, dat nog op 16 Maart 1682 sprake is van „leverancie ende arbeytsloon ten dienste van Haer Ed. Mog Camer (de Staten-kamer) sedert den 5en May tot den Xen Dec. 1684”, dus tot juist één dag voor Antonisz' dood.

NICOLAAS BASIN.

In zijn Bijdrage tot de Geschiedenis van de Wijbisschoppen van Utrecht tot 1580 (academisch proefschrift, Nijmegen, 1951) geeft J. F. A. N. Weyling op pagina 273/74 enkele bijzonderheden over Nicolaas Basin, een broeder van de bekende wijbisschop ten tijde van David van Bourgondië Thomas Basin. Nicolaas had — naar Weyling mededeelt — twee zoons. Een van hen, Jan, was jurist en werd later procureur bij de Grote Raad van Mechelen.

Omtrent de andere zoon, evenals zijn vader, Nicolaas geheten, was tot nu toe niets naders bekend. Uit de rekeningen van de utrechtse Domfabriek 1490/91, blijkt, dat hij handelde in zijden stoffen; hij leverde o.a. aan de Domfabriek. Onder de buitengewone uitgaven van de kerkfabriek in genoemd jaar is onder meer vermeld, dat boden gezonden werden aan de zoon van Nicolaas Basin in verband met de leverantie van zijden stof.

De twee posten luiden als volgt:

„Item solvi cuidam nuncio misso ad filium Nycolai Bazijn ut mitteret pannum nostrum sericum ad oppidum de Bergen”

„Item denuo misi quemdam alium nuncium pro eodem panno ad Bergen qui pannum ipsum secum ad Traiectum detulit”.....

Dat deze zoon Nicolaas heette, blijkt uit een aantekening in de resoluties van het kapittel ten Dom uit het jaar 1491, waarin een levering van drie stukken rode zijden stof door Nicolaas Basin op 16 November 1491 is omschreven.

Deze aantekening luidt: Die 16a Nov. Nicolaas Bazijn deliberauit ecclesie nostre tres pecias panni rubei serici pro usibus capparum etc, quarum prima continebat 38 ulnas mesure Anwerpiensi et unum quartum unius ulne, alias vero 29 ulnas cum media ulna, tercia vero petia 33 ulnas cum media ulna et uno quartario unius ulne, facit simul 101½ ulnas.”

W. J. A.